

Onderstaande overdenking werd gehouden in de dienst op zondag 28 december 2008, de eerste zondag na kerst. We beluisterden in die dienst een cantate van J.S. Bach, die hij schreef voor de eerste zondag na kerst, 'Tritt auf die Glaubensbahn', BWV 152. We lazen in deze dienst Filippenzen 2:5-11.

5 Laat onder u de gezindheid heersen die Christus Jezus had. 6 Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, 7 maar deed er afstand van. Hij nam de gestalte aan van een slaaf en werd gelijk aan een mens. 8 En als mens verschenen, heeft hij zich vernederd en werd gehoorzaam tot in de dood – de dood aan het kruis. 9 Daarom heeft God hem hoog verheven en hem de naam geschonken die elke naam te boven gaat, 10 opdat in de naam van Jezus elke knie zich zal buigen, in de hemel, op de aarde en onder de aarde, 11 en elke tong zal belijden: 'Jezus Christus is Heer,' tot eer van God, de Vader.

Als Jezus deze kerstboom, die hier in de kerk staat, was, zou hij het bos in lopen en tussen de andere bomen gaan staan. De lichtjes zouden uitgaan, hier en daar zou een slinger blijven haken en de ballen en de klokjes zouden voor een deel op het grasveld achter blijven. De andere bomen zien hem komen en vragen: 'wie ben jij'. 'Ik ben een boom' antwoordt deze boom. 'Wat kom je doen?', 'ik kom bos zijn samen met jullie.' De gewezen kerstboom heft een lied aan, 'ik ben een boom, wij zijn het bos, we voeden ons uit de aarde en we vangen het licht van de hemel'. De andere bomen hebben hun leven lang al kerstboom willen zijn, ooit, maar nu zingen ze mee. Zo buigen ze voor deze kerstboom, die zijn kerstboom zijn afgelegd heeft, achter zich heeft gelaten.

Onstuitbaar is onze behoefte om iets toe te voegen aan ons leven, om ons mooier te maken, om ons te versieren met ballen en slingers en lichtjes. Altijd weer willen we iets worden wat we nog niet zijn, maar in onze gedachten en fantasieën ooit zullen zijn. Ontevreden zijn we met onszelf, zo ook in het geloof. We zouden, van onszelf, altijd vrolijk en blij moeten zijn, of altijd rustig en stabiel, of dankbaar en vergevend, misschien wel alles tegelijk. Jezus ontslaat ons er van, ontslaat ons van de plicht meer te zijn dat wie we zijn. 'Hij die de gestalte van God had, hield zijn gelijkheid aan God niet vast, maar deed er afstand van.' Hij deed afstand van de claim, van de pretentie, van het beroep op God.

Paulus houdt het de gelovigen in Filippi voor: laat die gezindheid onder u heersen. Gelovigen die zich moeten profileren in een wereld vol geloof, vol met medemensen met goden, geesten, altaren, tempels, feesten, rituelen. En waarin kunnen zij zich onderscheiden, wat maakt hen bijzonder? Hebben zij de ware God, hebben zij de echte waarheid, hebben zij het gelijk aan hun kant?

Als ik die vraag aan onszelf en onze tijdgenoten stel, denk ik aan de hang naar bijzondere ervaringen, interesse voor paranormale gaven en gebeurtenissen, andere levens via reïncarnatie, geheime wijsheden die ons in romans voorgelegd worden, engelenontmoetingen, bijna-dood-ervaringen. Allemaal dingen die moeten bewijzen, voor de ander, maar misschien wel het meest voor onszelf, hoe bijzonder wij zijn, ook hoe bijzonder wij wel zijn op geloofsgebied. Van de week las ik in een boek over geloofsgroei, dat wij mensen op de weg van het geloof steeds mooier en beter worden, totdat we, en dat kan wel een paar levens duren, engel zijn. Stuitend vind ik het, het is ook nooit genoeg, zijn we mensen, 'gij hebt hen bijna goddelijk gemaakt', moeten we engel worden. Onbarmhartig vind ik het ook, het moedigt onze ontevredenheid om onszelf en ons eigen bestaan aan, het zweept mensen op tot inspanningen die onze krachten te boven gaan. Wat ben ik dan blij met Paulus. Hij mag dan hier en daar conservatief zijn, als hij het heeft over de verhouding van mannen en vrouwen, van slaven en heren. Hij heeft het er in ieder geval over, het is hem niet te min, hij weet dat hier, in dit soort zaken, het leven zich afspeelt. Ons leven, ons mens-zijn, en daarin waar het hem om gaat, waar het in het evangelie om gaat: vertrouwen, geloof en liefde.

Zie naar Jezus, hij deed afstand van zijn gelijkheid aan God. Bij hem geen beroep op zijn God-zijn, geen beroep op zijn bijzondere geboorte of andere bijzondere ervaringen, geen beroep op zijn stand houden in de woestijn, geen beroep op zijn wonderdaden. Hij leefde met de mensen daar waar zij waren, zoals zij waren. Als Jezus mensen ontmoet, u en mij,

zegt hij niet: ik ben God, dat geeft me rechten, maar zegt hij: ik heb je lief. Zo ben ik er voor je, zo ben ik licht voor jou, zo ben ik het licht der wereld. Het beeld van de enkele kaars, die hier eenvoudig kaars staat te zijn in de liturgische schikking, met daaromheen de stenen waarop we onze namen schreven, past vanmorgen beter bij Jezus dan de opgetuigde boom die erachter staat. Ik heb je lief, ik ben er, volg mij. En ik raak er steeds meer van overtuigd dat dat betekent: wees mij. Laat die gezindheid heersen in je leven, de toon aangeven, je bepalen. Wees mij, wees boom, wees bos, wees mens, wees jezelf, wees licht, wees een engel, desnoods als je het zo noemen wilt, maar wil het niet worden. Je hoeft jezelf niet op te tuigen, sla dat over, zie er vanaf, doe daar afstand van. En leef de liefde, met de warmte van je hart, met de scherpte van je geest, dat is genoeg, dat is alles.

We gaan luisteren naar de slotaria van de cantate van Bach, die we in deze dienst beluisteren. Het is een duet, twee stemmen, vraag en antwoord. Hoe kan dat, bepaald worden door die liefde? Geef jezelf, laat los, in overgave en vertrouwen! Hoe zal ik het eeuwig licht kennen? In geloof, laat de gezindheid van Christus Jezus in u heersen! Dat is het buigen waarover het in het lied in de brief aan de Filippenzen gaat, in de naam van Jezus, alle knie, in de hemel, op de aarde en onder de aarde.

'Tritt auf die Glaubensbahn', ga de weg van het geloof. De weg van Jezus, bezongen in ons Bijbelgedeelte, afdalen en verhoogd worden, die weg herhaalt zich op de weg van het geloof. Zo zullen we delen, met het woord van de cantate, in de kroon van Jezus. Dat is dat je in je mens-zijn, in gebrek en overvloed, met je vreugde en je pijn, precies zoals je bent en er aan toe bent, vrede hebt met God en vrede hebt met jezelf.

Amen.

*Wie soll ich dich, Liebster der Seelen, umfassen?
Du musst dich verleugnen und alles verlassen!
Wie soll ich erkennen das ewige Licht?
Erkenne mich gläubig und ärgre dich nicht!
Komm, lehre mich, Heiland, die Erde verschmähen!
Komm, Seele, durch Leiden zur Freude zu gehen!
Ach, ziehe mich, Liebster, so folg ich dir nach!
Dir schenk ich die Krone nach Trübsal und Schmach.*

Jan de Korte